

A kosárfonásra alkalmas fűz tenyésztéséről.

Irta: Marosi Ferencz.

A házi ipar nemzetgazdasági fontossága elvitázhatlan nemcsak azért, mert a nagyipar bölcsője és a vagyonosodás egyik hatalmas tényezője s néha a megélhetésnek egyedüli föltétele, de azért is, mert hivatva van a kevésbé művelt népek életmódját és élet irányát megváltoztatva, a munkásságot és munkakedvet felébreszteni és fejleszteni.

Hazánkban, különösen a magas hegyvidéki nép nagy része, az ott majdnem félévig tartó téli évszakban ugyszólva teljes tétlenségre van kárhóztatva, ami természetesen nemcsak a kereseti, de a népesedési viszonyoknak is mindinkább kedvezőtlenebb alakulását idézi elő. E vidék földrajzi fekvésénél és a talaj természeténél fogva rendszerint nem igen alkalmas a földművelésre s így e mostoha helyzetben tagadhatlanul legelső sorban, a házi ipar lenne hivatva segíteni. Lehetséges, hogy a házi iparnak különböző ágai közül itt-ott talán épen a kosárfonás lenne legmegfelelőbb. Annak elsajátítása ugyanis meg lehetős könnyű; ezenkívül a nyers anyag termelése és feldolgozása oly időben történik, midőn a mezei munka szünetel, tehát késő ősztől kora tavaszig, midőn a felvidéki nép nagyobbára tétlenségben tespedve silány termését fogyasztja, és idejét értékesítetlenül tölti. Időszerűnek mutatkozik ennél fogva az Európászerte nagyban felkarolt fűzművelés jövedelmezőségével s a fűzek tenyésztési viszonyaival közelebbről foglalkozni, annyival inkább, mert jövőben remélhetőleg ez hálás foglalkozást nyújtand sok tétlenül veszteglő munkaerőnek.

Többen lehetnek azon véleményben, hogy a fűzművelés a mezőgazdasághoz tartozik s az erdészt közelebbről legfeljebb annyiban érdekelheti, hogy a fűzek egyik-másik faját vízi építményeinél felhasználja mint rőzsét, vagy az usztató pataknak partjait itt-ott elmosás és beomlás ellen biztosítja.

A mennyiben valamely rendszeresen kezelt füzültetvény évről évre ugyszólván kerti művelést igényel s hogy évi termést nyújt: könnyen is sorozható a mezőgazdasághoz. Tekintve azonban másrészt a füzek fás voltát, fordaszerű kezelését stb. mégis inkább az erdészeti ágat érinti. Soroztassék azonban bárhova: tény az, hogy a viszonyok mai alakulása mellett gyakran lehet az erdész arra hivatva, hogy a füztenyésztés kérdésével behatóbban foglalkozzék s rendszeres ültetvényeket létesítsen, azokat ápolja és fentartsa.

Nálunk a kosárfonás még bölcsőjében van, minek oka csak az lehet, hogy nincsenek elegendő tanműhelyeink, melyek annak hasznos és jövedelmező voltát megismertetve, szélesebb körben való terjedését elősegítsék. Ez időszert a kosárfonás nálunk jobbára a börtönipar egyik kiváló ágát képezi, anélkül azonban, hogy az elért eredmények a börtön falain kívüli körre is általánosan kihatottak volna, miből kifolyólag a jelzett ipar-ághoz tartozó finomabb cikkek a külföldről kapjuk, sőt a legegyszerűbb podgyászoló kosarak egy része is a közeli szomszédságból kerül hozzánk.

Ismeretes, hogy manap nemcsak az egyenesen Párisból érkező mindenféle finom fonott munkáknak, fedett, fényezett és diszkosaraknak, hanem az egészen durva kosaraknak is nagy kelendőségük van. A kereskedő szállításhoz szivesebben használja a kosarat, mint a sokkal nehezebb és drágább málházó ládákat; a gazdaszonyoknak is mindenféle kosárra van szüksége, sőt a hölgyek pipereasztalai sem lehetnek el finom kosárkák nélkül.

Ha a növekvő szükséglettel szemben figyelembe vétetik az, hogy mennyi pénz szivárog ki tőlünk évenként külföldre kosarakért és másnemű fonott munkákért s ha másrészt itt-hon látjuk füzeseinket, vagy az oly területeket, melyek ha egyébre nem is, de fűzművelésre még mindig alkalmasok len-

nének s felmerülhet a kérdés, hogy miért nincs a fűztenyésztés és a kosárfonás iparszerű üzése nálunk jobban elterjedve? Pedig külföldi példák azt bizonyítják, hogy a fűzművelés nem megvetendő jövedelmet nyújt, s rendszeresen kezelve megépen állandó és biztos jövedelmi forrássá tehető; ezenfelül pedig okszerű művelése a talajnak nagy előnyére válik. A fűznek ezen előnyös tulajdonságainál fogva a külföldön a fűzművelés és avál kapcsolatosan a kosárfonás iránti érdeklődés napról-napra fokozódik. Egymásután létesülnek tanműhelyek; vidékről vidékre vándortanítók látogatnak el, hogy a néppel a szakszerű fűzművelés módozatait megismertessék; — társulatok alakulnak, hogy gyűjtött fillérekből a tanulókat gyámolítsák, addig, míg saját keresményükből megélni képesek lesznek. Itt a kosárfonás és másnemű fonott cikkek készítése mint házi ipar, helyenként egészen otthonos; a nyert jövedelem pedig ezen iparág fejlődését és terjedését elősegíti, s ez a fűztenyésztést fokozza.

El kell ismernünk, hogy a rendszeres fűztenyésztés általában véve a külföldön is csak az újabbkor szülötte, kivéven Franciaországot, hol már e század elején rendszeresen kezelt ültetvények léteztek. Kezdetben a fűzültetvények majdnem kizárólag a mezőgazdasági célokra nem alkalmas területekre voltak szorítva, s csak a nyújtott haszon és jövedelem által sikerült jobb talajon is tért hódítaniok, mint ez nálunk is idővel, remélhetőleg, történni fog.

Hogy az érdeklődés a fűzművelés, illetőleg kosárfonás iránt ma már mind élenkebben nyilvánul, tényekkel igazolható. Erre elegendőnek tartom felemlíteni a vasutakat: így az osztrák vasuti vezérigazgatósága még az 1879. évben felszólította az összes vasuti társaságokat, hogy a vonalak mentén tulajdonukat képező területeket fűzvesző termelésére használják. Ez intézkedés folytán a legújabb adatok szerint az osz-

trák vasutak mentén van 1,250.890 db ültetett fűz, továbbá 1,188.132 *m* hosszú élősövény és 1,365.405 négyszögméter zárt fűzültetvény. A fűz vesszők értékesítése tekintetében legelőhaladottabb ponton van a Ferdinánd északi vasut, mely egy külön alkalmazottat tart arra, hogy a vasuti örök családait a kosárfonásban oktassa, mely módon ezeknek jelentékeny mellékkereset van biztosítva. Nálunk is helyenként, különösen a déli vasut mentén, a vasuthoz tartozó területek fűz vessző termelésre vannak felhasználva, de ez ügy még nincs általánosságban felkarolva.

A fűzültetvények jövedelmezőségére szolgáljanak a következő statisztikai adatok:

Németországból 1880-ik évben 4,574.000 márka értékű áru vitetett ki. Ugyancsak Németország ki- és bevétele 1880—1882. években a következő volt:

1. *Hántatlan vessző:*

	Bevitel.		Kivitel.
1880. év	67.054 mázsa		28.932 mázsa
1881. „	61.310 „		36.426 „
1882. „	60.338 „		31.042 „
Összeg	188.702 „		96.400 „

2. *Hántott vessző:*

1880. év	12.178 mázsa		24.348 mázsa
1881. „	9.602 „		19.506 „
1882. „	12.160 „		16.822 „
Összeg	33.940 „		60.676 „

3. *Fonott áru:*

1880. év	7.400 mázsa		32.844 mázsa
1881. „	7.336 „		39.132 „
1882. „	7.084 „		40.384 „
Összeg	21.820 „		112.360 „

A bevétel többnyire durva áru volt, mely Ausztria-Magyarország és Franciaországból vitetett be, míg a kivétel piacza leginkább Angolország. Északamerika és Ausztria-Magyarország volt.

Ausztria-Magyarország finom fonott áru behozatala Dél-Németországból, részben Franciaországból is 1877—1881. évig bezárólag a következő:

1877. év	305 métermázsa	.	61.000	frt értékben
1878. „	462	„	92.400	„ „
1879. „	587	„	117.400	„ „
1880. „	637	„	127.400	„ „
1881. „	722	„	144.400	„ „

tehát öt év alatt a behozatal több mint megkétszereződött.

Franciaországba az 1880. évben bevitetett 556.821 frank értékű áru, egyidejűleg azonban a kivétel 5,723.353 frankot tett.

A fűz vessző kivétel Franciaországból évről-évre apad, minek oka valószínűleg az, hogy az ültetvények idősek, minélfogva a hozam apad s egyszersmind nem lett gondoskodva idejekorán azok kipótlásáról és kiegészítéséről.

Krahe említi, hogy működési területén Wurm községben 1881. évben 7 *ha* egyéves és 3 *ha* kétéves fűz vessző eladásából bevett 7.500 márkát s így a bruttó bevétel hektáronként 750 márka volt. Ugyancsak ő említi, hogy a Wurm és Roer völgyekben az utolsó 25 év alatt a fűz tenyésztés oly lendületet nyert, hogy már 1882. évben mintegy 564 hektár ültetvény létezett, melyből az évenkénti bruttó bevétel közel 259.000 márkát tesz, magok a fonók pedig évenként a 350.000 márka munkabért kapnak, mi a nép jólétét nagyban képes emelni.

Hogy Németországban mennyire üzik a kosárfonást, eléggé mutatja az, hogy az 1875. évi december hó 1-én összesen 30.371 kosárfonó volt, jelenleg pedig már 39.000 van. Ezeknek évi keresete, 300 munkanapot véve fel, napon-

kénti egy márkával 11,700.000 márkát tesz. Ezen munkaerővel szemben azonban az ottani fűültetvények nem képesek még elegendő nyers anyagot szolgáltatni, mert Krahe szerint a 39.000 kosárfonó részére legalább is 19.500 hektárnyi ültetvény lenne szükséges, mit ott egyhamar nem lehet elérni, s tehát az idegen fűzvesző még hosszú ideig fog Németország piacain szerepelni.

Hogy általában egy bizonyos területegység minő termést s így minő jövedelmet képes nyújtani, az a talaj értékétől a telepítési és fentartási költségek nagyságától, a fűzfajtól és az ültetvény minőségétől függ.

Wurm községe fűültetvényeiből a vesszők tövön való eladása mellett hektáronként és évenként (12 évi átlagban számítva) 480 márka bruttó jövedelmet vett be. Ebből a tiszta jövedelem a következő volt:

1. a telepítési költség 720 márka, mely 12 évre felosztva, évenként számításba volt veendő . . .	60	márka
2. fentartási költség	50	„
3. talajérték kamatja	60	„
	<u>170</u>	„

s így a hektáronkénti tiszta jövedelem 310 márkát tett.

A hántott vesszők eladása mellett a jövedelem még tetemesen nagyobb. Krahe szerint ugyanis felvéve, hogy jobb talajon az első 10 esztendőben egy hektárról évenként körülbelül 80 mázsa hántott vessző nyerhető, ez 16 márka egységár mellett, 1280 márkát tesz, hektáronként. A tiszta jövedelem itt a következő:

1. fűzvesző metszés, szállítás és választékolás .	140	márka
2. a vesszők hántása	300	„
3. telepítés, fentartás és talajérték . . .	170	„
	<u>610</u>	„

s így a tiszta jövedelem hektáronként 670 márkára megy.

Fűültetvények létesítésére, kevésbé kifejlett viszonyok között rendszerint mezőgazdasági művelésre nem alkalmas területek: homokos, áradásoknak kitett parti részek és elmosódott mélyedések használatnak fel. Rendszeresen kezelt ültetvényeknél azonban nem lehet megelégedni a folyóparti részekkel, mert ott a fűz igen sok károsításnak van kitéve. A szakszerűen tenyésztő francia a fűzet legjobb buzatalaján telepíti meg, mert tudja, hogy a fűz busásan fizet, jobban mint a buzatermés. A fűzművelés és kosárfonás terén tagadhatlanul legelső Franciaország, és pedig az ország éjszaki része; a fonóipar a legjobban ki van kifejlődve akár a munka csinosságát, izlésszerű kiállítását, akár tartosságát tekintjük.

Franciaországban vannak oly üzletek, melyekben 1000 munkás is nyer alkalmazást; maga a munkaadó munkásai közepett él, a fonást az ő jelenlétében és saját felügyelete alatt végzik. Tőle kapják a munkások a vesszőt, és viszont a munkásoktól közvetlenül veszi át a munkaadó a kész munkát s így ellenőrzi és vezeti munkásait. Ugyanazon munkáscsalád csak egyféle fonómunkát készít, gyakran ivadékról ivadékra. A munkások keresete nem nagy; pl. egy felnőtt ember $1\frac{1}{2}$ —2 frankot keres naponként; az igen ügyes munkás, kinek napi keresménye 4 frankra megy, de mindamelllett e kereset is áldás az illető családra, mert annak minden egyes tagja, még a 10 éves gyermek is, megkeresheti napi kenyérét.

Franciaországban egy *ha* fűültetvény csekély munka és fentartási költség mellett is nyújt 400—1000 frank bruttó bevételt s ebben leli magyarázatát az, hogy a francia legjobb talaján is kész fűzet tenyészteni.

A francziák csak 3 fűzfajt tenyésztenek; ezek: *salix amygdalina*, *salix viminalis* és *s. alba*. Fonásra a két első tartatják legjobbnak, s a kettő közt ismét a *salix amygdalina*-t.

Majdnem általánosan elterjedt vélemény, hogy a kosárfonó fűz csak oly talajban tenyészthető sikerrel, mely sok nedvességet tartalmaz, száraz talajban pedig csak sinlődik. Szakértő fűztenyésztők azonban ellenkezőt bizonyítanak s maga Krahe is, mint a gyakorlat embere azt állítja, hogy a fűztenyésztés nagyobb sikert biztosít mérsékelt nedves, kissé száraz talajon és hogy a legtöbb ültetvény tönkre megy a túlságos nedvesség miatt. A fűznek a nedvesség iránti előszeretetére valószínűleg abból vontak következtetést, hogy az természetes viszonyai közepette rendesen folyók partjain tenyészik s hogy ezen partrészek látszólag mindig nedvesek. Pedig nem egészen így áll a dolog, mert épen ezen kimosott homokos partrészek többnyire szárazak, mert bár a víz időnkénti emelkedésével nagymennyiségű nedvességet kapnak is, annak apadásával csakhamar ismét kiszáradnak. Hogy pedig a vadon növény fűz leginkább az ily partrészeket foglalja el abból magyarázható meg, hogy a fűz emberi kéz segítségével nélkül mag által szaporodik, magvai azonban csak néhány napig képesek csírázni s így, hogy csizárhassanak s növénynyé fejlődhesse- nek, azonnal kövér, eléggé nedves és porhanyos talajba kell jutniok; ez pedig a jelzett partrészekeken sokhelyt önként kínálkozik. De máskülönb is a fűz oly növények jellemző tulajdonságaival bir, melyek a túlnedves talaj iránt előszeretettel nem viseltetnek: dúsan kifejlődött gyökérrendszer, mely képes a nedvesség legparányibb részét is felszívni; erős, tömött héj, mely a vizrészek könnyü elpárolgását megakadályozza; oly faszervezet, mely a vizrészek felszívását, emelkedését megkönnyíti; gazdag lombozat stb. mind oly tényezők, melyek nem épen a nedvességszerető növények sajátosságai.

A fűztenyésztést illetőleg a német irodalom gazdag, de a legtöbb író inkább csak elméletileg foglalkozik vele. Krahe ugyyszólván az egyedüli, ki a fűznevelésről saját megfigyelései és

hoszas tapasztalatai nyomán értekeznek s így nem lesz érdektelen az ő adatai nyomán a fűzművelés kérdését kissé megvilágítani.

Egyetlen növény sem alkalmazkodik annyira az éghajlat-hoz és a talajhoz, mint épen a fűz, melynek különböző fajai az egész földön el vannak terjedve, úgy hogy feltalálható az épügy az egyenlítő körül, mint az örökös hó határa közelében is, bár a kosárfonásra alkalmas fajok már nagyobb igényt támasztanak az éghajlat és a talaj iránt.

Talaj tekintetében szükséges, hogy a fűz megfelelő talajon telepíttessék meg, mert különben csak silány az eredmény. Legmegfelelőbb a televénydús, üde homoktalaj, melyben gyökérzetét szabadon fejlesztheti. Nehéz, kötött talajban is jól tenyészik, ha eléggé televényes. Általában pedig mondhatni, hogy a fűz gyökerei nagy képességgel bírnak bármely talajból táplálékanyagot felvenni; ugyanis a fűz földben levő részének egész hosszában fejleszt gyökereket, melyek ismét minden irányban mellék, hajszálgyökereket eresztenek, úgy hogy kedvezőv iszonyok mellett, már a telepítés első évében, 2—3 m hosszú gyökerek is képződhetnek s ezen körülmény teszi lehetővé, hogy a fűz kevésbé alkalmas talajon is tenyészik. Végre egészen száraz talajon is tenyészik, ha csak az első évben annyi táplálékot talál, hogy megélhet és tovább fejlődhetik.

A fűz tehát majdnem minden talajon tenyészthető, de tenyésztése annál nagyobb sikert ígér, minél megfelelőbb és jobb talajon telepített meg. Tudva pedig azt, hogy gyökérrendszerének fejleszthetése céljából legmegfelelőbb a homokos, tehát porhanyós talaj, ilyennek nem létében szükséges a talaj forgatása, mi által megporhanyítottván, a gyökerek könnyebb behatolása és terjeszkedése elősegítettik. A talajforgatásnak különben még azon előnyei is vannak, hogy a meglazított talajba a levegő inkább behatol, az ily talaj a nedvességet tovább megtartja, továbbá: a forgatás által az álló víz eset-

leg az alsóbb rétegekbe jut, miáltal káros hatása jelentékenyen apasztatik, másrészt pedig a talajrétegek is elegyítettnek egymással, ami fontos tényező különösen akkor, ha az alantabbi részekből táplálóanyagokban gazdagabb rétegek hozhatók felszínre. A talajforgatás mértéke a talajnemtől s az ezt alkotó talajrétegektől függ; minél mélyebben fekszik t. i. a jobb talaj, annál nagyobb mélységig eszközlendő a forgatás. Szabályszerint egy fél méterre szokás forgatni; ennél kisebb mélység csak akkor alkalmaztatik, ha a jó feltalaj alatt közvetlenül rossz talajréteg van, melynek felszínre hozatala csak károsan hatna.

Sokan a talaj egyengetését is ajánlják, de ez csak ott szükséges, hol kisebb-nagyobb álló vizek keletkezésétől lehet félni; ha azonban az illető terület a fölösleges csapadékok levezetésére megfelelő eséssel bír, az egyengetés fölöslegessé válik.

Fűzművelésre szánt talajtól általában megkivántatik:

hogy tiszta legyen minden gyomtól, mert különben a gyom a táplálék nagy részét elvonja;

hogy ne legyen se tulságos nedves, sem tulságos száraz, mert első esetben a fűz kivész, nagyon száraz talajban pedig sinlődik;

legyen a talaj laza, hogy a gyökerek könnyen behatolhassanak, hogy a nap felmelegithesse, a levegő pedig átjárhassa;

ha a talaj mérges vegyi összetételeket tartalmaz, ezek a talajművelés által felszínre hozandók, hogy a levegő, világosság és nedvesség által szétbontassanak, mert különben az ültetvény betegeskedni fog.

Ha a talaj különböző rétegekből áll, kívánatos hogy azok lehetőleg kiegyenlitessenek.

(Folytatása következik.)